

Fakta & Argument

Augusti 1996

Årgång 3 Nummer 21

Idrotten minskar i skolan

Allt fler ungdomar rör sig för lite. Det har idrottsrörelsen länge varnat för och nu är farhågorna belagda genom en enkätstudie, *En beskrivning av idrottsämnet i skolan*.

Studien är gjord av RF genom docent Sten Eriksson vid Göteborgs universitet.

Under 90-talet har det tydligt utkristalliserats ett A- och ett B-lag när det gäller ungdomars fysiska aktivitet. Skolidrotten betyder allt mer för den inaktiva gruppen (B-laget) som inte är med i någon idrottsförening. Detta är särskilt viktigt i dessa dagar då spontanidrotten har minskat kraftigt. Skolan framstår i dag som den enda möjligheten att aktivera denna grupp och att skapa ett livslångt intresse för motion hos dessa elever.

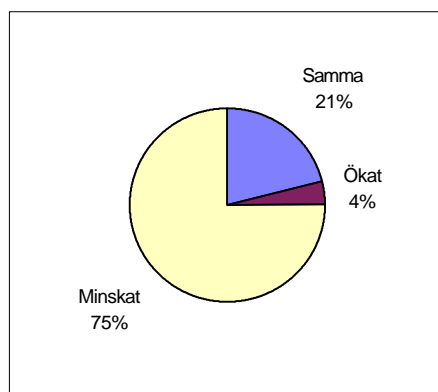
I läroplan för grundskolan 1980 disponerade idrottsämnet totalt 537 timmar förutom friluftstimmarna medan läroplanen 1994 endast har 460 timmar (klocktimmar) *inklusive* friluftstimmarna.

Tid till teori

Lägg därtill att idag måste viss tid i ämnet idrott och hälsa ägnas åt teori. Det är framför allt i gymnasiet som ämnet tappar mark. Många skolor går ned till en klocktimma per vecka. Den vanligaste lektionstiden är 60 eller 80 minuter.

Skaparna av den gällande läroplanen försvarar sig med att det står eleverna fritt att välja mer idrott än den obligatoriska. Det är bara det, att de som bäst behöver skolidrotten väljer bort den. De som väljer extra idrott (12-15 procent av eleverna) är de som

redan är aktiva i idrottsföreningar. De obligatoriska inslagen av fysisk aktivitet, idrott och motion har minskat hos nästan 75 procent av landets grundskolor och hos 70 procent av gymnasieskolorna.

Bedömning av den genomsnittliga tiden för "idrott och hälsa" per elev i grundskolan jämfört med situationen före senaste förändringarna i läroplanen.

Minskat sedan 1928

Går vi ännu längre tillbaka kan vi konstatera, att skolan 1928 hade inte mindre än sex "gymnastiklektioner" i veckan. Tendensen är alltså helt klar. I en tid när arbetsprocesserna blir allt mer automatiserade och vi rör oss allt mindre på vägen till och från arbete och skola, är det mycket viktigt att samhällets institutioner stimulerar fysisk aktivitet. Många arbetsgivare tillåter motion på arbetstid och satsar betydande belopp på motionslokaler samt subventionerar träningsavgifter och liknande. Men i skolan, där vi grundlägger många av våra livslånga vanor, minskar tiden för motion!

Stora samhällsproblem

De problem som följer av fysisk inaktivitet är stora för västvärlden. Antalet överviktiga individer ökar ständigt. Vid en kongress om näringslära i Göteborg före sommaren pekade åter läkarexpertis på att fetma drar till sig en rad medicinska problem som ökade blodfetthalter, ökat blodtryck, diabetes och andra följsjukdomar.

– I länder som USA och Sverige visar uppskattningar att sju åtta procent av de totala hälsovårdskostnaderna upptas av behandling med ett direkt samband med fetma, säger professor Per Björntorp vid Sahlgrenska sjukhuset i en DN-artikel. Det är mer än hela cancervården kostar.

Medelvikten ökar

Andra studier visar att svenska niondeklassare har blivit tre till fyra kilo tyngre det senaste decenniet.

– Problemen är oerhört stora, säger Per Björnsson. Vi har helt enkelt inte råd att behandla hundratusentals överviktiga människor. Angreppssättet måste bli förebyggande snarare än behandlande.

Rakare och enklare kan det inte sägas. Nu gäller det för alla goda krafter att hjälpas åt för att påverka riksdagen. Du käre läsare kan hjälpa till. Försök att få din idrottsförening att skriva ett upprop i frågan till de riksdagsmän som finns i din region.

Studien *En beskrivning av idrottsämnet i skolan*, som omfattar 111 gymnasieskolor och 641 grundskolor i alla län (var fjärde gymnasieskola och var femte rektorsområde), kostar 40 kr och kan beställas från RF:s kundtjänst, tel: 08-605 60 00.

NYA MOMSREGLER?

Sedan vi blev medlemmar i EU den 1 januari 1995 har hotet om omfattande förändringar av momsreglerna för idrottsföreningar och förbund legat över oss.

Under sommaren har regeringen avgivit en sk lagrådsremiss, dvs ett lagrådet att granska förslagen ur laglig synvinkel. Inledningsvis kan konstateras att förslagen är mycket positiva ur idrottslig synvinkel. I vart fall såvitt vi förstår på detta stadium.

De momsregler som gäller sedan 1 juli 1987 kan sammanfattas så här:

En *allmännyttig ideell förening* är inte redovisningsskyldig för moms för sådan näringsverksamhet som är undantagen från inkomstbeskattning. Det innebär bl a att en idrottsförenings alla intäkter som har samband med den idrottsliga verksamheten – t ex entréavgifter, anmälningsavgifter, banupplåtelseavgifter med mera inte är momspliktiga. Vidare är sk traditionella/hävdvunna inkomster undantagna, t ex bingo och lotterier, loppmarknader/basarer, försäljnings- och insamlingskampanjer, samt reklam-/sponsring.

Detta innebär ju samtidigt att den ingående momsen dvs den moms som den ideella föreningen har att erlagga för inköp/investeringar i sådana verksamheter heller inte är avdrags-

gilla.

Marginella förändringar

De omfattande förändringar som aviserades inför ett eventuellt EU-medlemskap har nu i realiteten visat sig bli mycket marginella. I vart fall om riksdagen slutligen ställer sig bakom en regeringsproposition med samma innebörd som lagrådsremissen.

Visserligen föreslås i lagrådsremissen som *huvudregel* att vissa tjänster inom idrottsområdet skall momsbeläggas. Exempelvis entréavgifter, anmälningsavgifter och avgifter för idrottsutövning t ex banhyror för tennis och badminton, ridskoleavgifter och avgifter till simhallar och motionsanläggningar. Vidare föreslås utbildningstjänster inom idrotten också bli momspliktiga, såsom t ex tennis- och golflektioner.

Det viktiga *undantaget* som samtidigt föreslås är dock att all sådan verksamhet enligt föregående stycke trots allt skall vara *icke momspliktig* om den som tillhandahåller tjänsterna är en *allmännyttig ideell förening, staten eller en kommun*.

Lägsta momssats

För de delar av sport- och idrottsområdet som kommer att bli momspliktigt föreslås den lägsta momsskattesatsen, sex procent, enligt momslagen.

Eftersom en momsredovisningsskyldighet för viss verksamhet samtidigt in-

nebär full avdragsrätt för ingående moms i denna verksamhet, torde regel-förändringarna i de flesta fall inte innebära att tillhandahållaren dvs annan än en allmännyttig ideell förening, staten eller en kommun – behöver ta ut ett ökat pris på tjänsten bara på grund av redovisningsskyldigheten. I många fall kan nog den momsredovisningsskyldiga verksamheten i stället innebära, att tillhandahållaren har rätt till utbetalning från skattemyndigheten på grund av att den ingående momsen överstiger den utgående, dvs den som debiteras köparna av tjänsterna.

Folkrörelsevänlig lagrådsremiss

Av lagrådsremissen framgår inte att de nuvarande momsreglerna för allmännyttiga ideella föreningar skall behållas. Informellt har dock "försäkrats" att övrig intäkttsskapande verksamhet inom ramen för inkomstskattefriheten "tills vidare" inte ska omfattas av moms. Någon garanti för detta kan givetvis inte ges, men inom landet torde den politiska uppfattningen vara denna. Sedan kan vi bara spekulera i vad EU i framtiden kan komma att tycka om vår momslags EU-konformitet i detta avseende. Till dess måste lagrådsremissen samt de "informella uppgifterna" uppfattas som mycket folkrörelsevänliga.

Frågor eller kommentarer mottages tacksamt av undertecknad.

Anläggningsdrift och lokal utveckling

"Nu är 50- och 60-talens goda kommunala ekonomi borta. Nu sparar kommunerna i stället för att satsa pengar på investeringar och drift. Svensk idrott står inför en ny utmaning – att behålla och utveckla aktivitet och engagemang till lägre kostnad. I många fall betyder det att vi som är idrottsledare får göra ännu mer. Ta ett nytt ansvar för driften. Stänga, släcka och låsa, städa och spola. Men det handlar också om att hitta nya former av samarbete med kommunerna."

Så lyder en del av inbjudan till fem seminarier om anläggningsdrift som RF och SISU arrangerar.

Föreläsare är *Lars Liljegren*, riks-idrottssyrelsen, *Christer Pallin* och

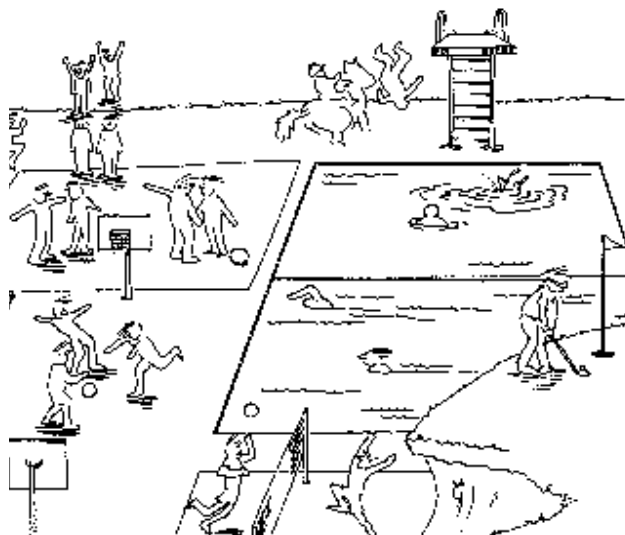
Thomas Karlsson, jurister på RF, *Hans Strandell*, fritidschef i Tyresö, *Ulf Backlund*, konsulent på Stockholms Idrottsförbund och *Jan Olofsson*, projektledare för RF:s Anläggningsdrift och lokal utveckling.

På programmet: *Det som sker, sker lokalt, Föreningens som entreprenör – möjligheter, begränsningar, konsekvenser och risker, Erfarenheter av föreningsdrift, och Stöd och hjälp från RF/SISU.*

Seminarier: Malmö

8 nov, Örebro 15 nov, Jönköping (Idrottsmässa) 23 nov, Umeå 29 nov, Stockholm 6 dec.

För mer information ring Jan Olofsson, tel. 605 62 24.

Vem får idrotta i Sverige

Vilka regler gäller för invandrare i idrott? Vad är skillnaderna mellan "motionsidrott" och elitidrott i detta sammanhang? När krävs till exempel arbetstillstånd?

För idrott under elitnivå finns det oftast inga restriktioner. Principen är att idrottens stadgar inte ska vara mer hindrande än samhällets övriga regler. På elitnivå däremot gäller respektive specialidrottsförbunds internationella regler.

Det är skillnad på individuella idrotter och lagidrotter. I till exempel fotboll har det hittills varit tillåtet med maximalt tre utländska spelare, men efter "Bosmandomen" blir det förmodligen inga restriktioner när det gäller spelare från länder inom EU och EES-området.

Inom individuella idrotter har röster höjts mot att utländska medborgare får delta i SM. I pressen kan vi läsa att Vladimir Smirnovs framfart i Stock-

viks färger har retat många skidåkare och ledare. En skidåkare kan bli nationell mästare i flera länder. Mot detta kan sägas att ingen har invändningar mot att Milan Kucera och Jarmo Myllis blev svenska mästare i ishockey eller att en nykorad mästare åker över till Nordamerika för att delta i Stanley Cup. RF anser att specialidrottsförbunden själva bestämmer sina egna regler för detta.

Minimilön krävs

För elitidrottare fordras att invandrarverket beviljar arbetstillstånd. Om den huvudsakliga orsaken till vistelsen är att utöva idrott, tillfrågar invandrarverket RF. Arbetstillstånd kan beviljas om utövaren har ett avtal med sin förening med en minimilön på 10 800 kr och bostadsfrågan är löst. Tillståndet gäller endast för specificerad arbetsgivare och sysslor.

Den tidigare fyraårsregeln försvann i samband med att AIK:s ukrainske

spelare Vadim Jevtusjenko drev sitt fall. Nu gäller tillståndet så länge utövaren har kontrakt med en förening.

Invandrarverket kan också bevilja permanent uppehållstillstånd efter fyra till fem års vistelse i landet, men det är sällan RF yttrar sig i dessa frågor. Ett permanent uppehållstillstånd är dock ingen garanti för livslångt uppehålle.

Ludmila fick förtur

Meborgarskap kan beviljas för den som bott fem år i Sverige. Ibland kan invandrarverket ge meborgarskap i förtur. Ludmila Engqvist, till exempel, hade bott i Sverige i tre år vilket räcker för den som är gift med en svensk eller kommer från ett nordiskt grannland. Hon fick sitt meborgarskap sex månader före den stipulerade tiden, för att hon skulle kunna representera Sverige i OS. Invandrarverket väljer alltså i sällsynta fall att göra undantag från reglerna.

Möjligheten att representera ett land skiljer sig mellan olika idrotter. I till exempel ishockey kan man bara spela för ett land under sin livstid medan det i andra grenar går bra att

European Women And Sports Conference

Den 22-25 augusti samlades 135 deltagare, de flesta kvinnor, från 28 europeiska länder till en konferens med temat **Kvinnor, idrott och hälsa**.

Konferensen fokuserade frågor som kvinnans rätt att

- delta i valfria idrotter
- delta i besluten rörande träningsmetoder
- vara tränare/coach och att respekteras för sina egna kvalifikationer
- delta i utvecklingen av idrott.

Målet med dagarna var att informera om aktuella kunskaper om kvinnlig idrott från olika perspektiv,

att kommunicera forskningsresultat, att stimulera insatser i hemlandet, att tydliggöra villkoren för kvinnors deltagande i elit- och breddidrott, att utbyta information om och erfarenheter av kvinnors träning och tävlande.

Bland föreläsarna märktes *Agneta Dreber* från folkhälsoinstitutet som talade om ett projekt som ska lägga

grunden till ett kvinnligt perspektiv för hälsoundersökningar, *Kari Fasting*, professor vid Idrottshögskolan i Norge, berättade om fotbollens betydelse för kvinnor i olika länder, *Jorunn Sundgot-Borgen* också hon från idrottshögskolan i Norge, presenterade nya rön om benskörhet, ät- och menstruationsstörning, *Birgitta Fagrell*, Idrottshögskolan, talade om hur feminina och maskulina ideal påverkar utvecklingen av könsidentitet,

Cecilia Brackenridge presenterade undersökningar om sexuellt utnyttjande och dito trakas-serier inom idrott, *Ingela Cederberg* från Umeå universitet frågade "varför finns det så få kvinnor i toppen" och den svenska förbundskaptenen i golf, *Pia Nilsson*, berättade hur man "gör det som är omöjligt idag möjligt i morgon".

Konferensen avslutades med att ett antal deltagare sprang Tjemilen.

En rapport från konferensen kommer att publiceras av RF under senhösten. Mer information om detta i

Bingo-Lotto vill expandera

Idrottsrörelsens bästa mjölkossa ska trimmas för att mjölka ännu bättre. Målet är att öka försäljningen med tio procent och att höja omsättningen från 75 till 100 miljoner kronor per spelomgång.

Medlet heter prishöjning. Lottpriset ökar från 25 till 30 kr.

– Priset är elastiskt, säger spelets upphovsman Gert Eklund. Bingo-Lotto är betald underhållning eller en variant på betal-TV och lottpriset har ingen betydelse.

Vi får väl se...

Planen är att förbättra underhållningsvärdet och att öka antalet vinster med 50 procent. Därmed ska chansen att vinna öka från 1 på 20 till 1 på 14.

Loket tuffar vidare

Även om Gert Eklund dragit det största lasset i spelets utveckling är det inget tvivel om att den folkkäre programledaren *Leif "Loket" Olsson* betytt oerhört mycket för att popularisera

programmet och därmed spelet. Nu har Loket lovat att stanna som programledare till år 2000.

Lotterna säljs som bekant av föreningar och i butiker. Nettoinkomsten till föreningslivet var förra året 1,26 miljarder kronor. Föreningarnas andel per såld lott ökar nu från 12.50 till 15 kronor.

– Det kan kanske innebära att föreningarnas inkomster ökar från 1,26 miljarder kr till 1,5 miljarder om året, säger Gert Eklund.

Trimmade säljare

Utöver förändringar i själva spelet satsar Bingo-Lotto på att trimma sin säljorganisation. Under augusti har organisationen genomfört en stor utbildning, *Stora föreningsdraget*, på 32 platser i landet. Utbildningen ska hjälpa föreningarna att rekrytera, organisera, engagera, motivera och stärka de medlemmar som säljer Bingo-Lotto.

För att få Bingo-Lotto att växa yt-

terliga måste fler människor lockas med i spelet. Köplusten skiljer sig markant mellan olika landsdelar. Stockholmarna är till exempel de mest svårflörtade. Där köper bara 20 procent Bingo-Lotter (sämst är Danderyd där endast sju procent köper) medan det i vissa landskap säljs mer än en

Fakta

Start 1991.

Grundare: Gert Eklund

Andel av spelmarknaden: 11 %

Spelmarknaden i Sverige: 23 362 mkr.

Omsättning 1995: 3 miljarder kr.

Rekordoms: ve 51, 1995: 6 566 307 lotter = 16 415 767 kr.

Försäljningsfördelning: föreningar: 77 %, auktoriserade återförsäljare: 23 %. Av föreningssålda lotter svarar idrotten för 93,4 %. Bästa säljare: fotboll: 40 %, ishockey: 10 %, bowling 8 %, handboll 5 %, innebandy 5 %.

Bingo-Lotto i TV

Tittare i olika åldrar: 3-11 år: 4,6 %, 12-24 år: 8 %, 25-39 år: 16,6 %, 40-60 år: 36,6 %, 60 år -: 33,9 %.

1,7 miljoner tittare per vecka – det högst rankade lördagsprogrammet. Bingo-Lotto attraherar 50 % av alla lördagstittare.

Programmets högsta tittarsiffra, 3 140 000 (23 dec), var den tredje bästa bland alla TV-program under 1995.

Ljusning i lönebidragsfrågan

Riksdagen beslöt den 30 maj i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag om en temporär insats under 1996 för att förhindra uppsägningar av anställda inom allmännyttiga organisationer.

I samband med omförhandling av bidraget skall lönebidrag med oförändrat belopp kunna lämnas året ut för arbetshandikappade som varit anställda med bidrag i minst fyra år och för vilka bidrag lämnas med mer än 80 procent av lönekostnaden. Regeringen fick också i uppdrag att före årets slut återkomma med förslag till en långsiktig lösning.

För personer som anställts med bidrag före den 1 juli 1995 får bidrag lämnas med högst 90 procent av lönekostnaden.

När reformen om ett flexibelt lönebidrag genomfördes 1991 kunde bi-drag uppgå till 100 procent av lönekostnaden. Villkoret var att lönebidraget skulle vara relaterat till nedsättningen i arbetsförmåga. I verkligheten handlar bidragsprocenten mer om vem som är arbetsgivare än om den anställdes arbetshandikapp. Statliga arbetsgivarerhåller i genomsnitt 90 procent, ideella

organisationer 85 procent och privata företag 63 procent.

Stora skillnader

Det finns inte bara stora skillnader mellan arbetsgivare utan även mellan olika landsdelar. Västerbotten har t ex dubbelt så många arbetshandikappade anställda med lönebidrag som Malmöhus län. Gotland och Norrbotten har fyra gånger så många som Stockholms län, vilket visar att lönebidrag också är en regionalpolitisk fråga.

Under 1995 var 50 000 personer (varav 16 000 i allmännyttiga organisationer) anställda med lönebidrag. Det är nytt rekord, 5 000 fler än under 1994.

Många varslade

Riksdagens tidigare beslut om att förändra bidragsreglerna ledde till att många föreningar varslat sina anställda om uppsägning. I mitten av februari i år rapporterades 600 varsel. I april hade siffran ökat till cirka 1 000.

Genom att skära ned lönebidragen

beräknas staten spara 130 mkr av en total kostnad på 6.4 miljarder kr.

Slöseri med mänsklig kraft

Förmodligen blir sänkningen av bi-dragsprocenten inte någon besparing för samhället som helhet. Den minskade kostnaden på lönebidragskontot för Ams kommer sannolikt att uppvägas av ökade kostnader för sjukbi-drag/pensioneringar, socialbidrag och andra arbetsmarknadsåtgärder.

Effekterna blir också allvarliga för de enskilda arbetshandikappade som oftast drabbas mycket hårdare än många andra vid arbetslöshet. Ett avlönat meningsfullt arbete ersätts av sysslolöshet och passivt bidragsberoende. Detta innebär knappast ett sparande utan är tvärtom ett slöseri med mänsklig kraft och ekonomiska resurser.

Lägg därtill den stora skada det skulle innebära för många föreningar och förbund att mista denna arbetskraft.

Riksidrottsstyrelsen kommer att uppvakta regeringen i frågan under september.